

Bedstefars regnskabsbog

Aksel Kirk

Her i årbogen bragte vi i 1996 en artikel, hvor Aksel Kirk fortalte om sin bedstefars liv. I denne artikel suppleres beretningen med oplysninger om de økonomiske forhold, som de tegner sig i bedstefaderens regnskabsbog.

Min bedstefar levede i Heltborg 1836-1909, hvorfra han har efterladt sig dagbogen 1866-1906 og regnskabsbog 1881-1906. Ud fra disse har jeg skrevet en del artikler om ham. Til denne artikel har jeg taget en del tal fra regnskabsbogen, der fortæller om de økonomiske vilkår, som var grundlaget for livet dengang. Bogen vidner om den fattigdom, som herskede helt til efter århundredskiftet, da det takket være andelsbevægelsen begyndte at blive bedre tider for både bonde og arbejder.

Billede af mine bedsteforældre i 1906, lige efter at han havde skrevet de sidste notater i dagbogen og i regnskabsbogen. Sammen med dem er deres ældste barnebarn, Jens Kirk, der blev født 21. januar 1903 og opkaldt efter bedstefar.

Drengen var søn af deres ældste søn, Niels Kirk, der var uddannet kommis. Sammen med sin kone startede han en forretning i Hurup. Efter bedstefars død flyttede de til Århus, men Jens ville blive hjemme i Heltborg hos sin bedstemor, hvor han voksede op. Som voksen udvandrede han til Amerika (se det andet billede i artiklen).

Bedstefar sparede på papiret. Han kunne ofte på en enkelt linje få plads til flere poster, selv om de kun havde det til fælles, at de blev skrevet ind samme dag. Posterne på hver linje blev så lagt samme og ført ud i talkolonnen i højre side. Når der her i artiklen vises uddrag fra regnskabsbogen, er sammentællingen for hver linje fastholdt, selv om det kommer til at fylde flere linjer i disse korte spalter.

I alt er der 134 regnskabsblade, der er tæt beskrevet på 23 eller 24 linjer. Bedstefars stavemåde er så vidt muligt fastholdt, hvis den ikke er til hinder for forståelsen. Der er dog brugt „å”, og navneordene er ikke skrevet med stort. Alting blev vejlet i pund, og bedstefar brugte altid det velkendte pundtegn. Af praktiske årsager er ordet skrevet helt ud her i artiklen.

Året 1881

Noget af det første, der skrives om i regnskabsbogen, er min fars fødsel i 1881. Alle priser er angivet i kroner og øre:

- 9.1. til Visby jordemoder
for hendes forretning her4,00
- 5.2. 5 kr. til præsten,
4 kr. til degnen (barnedåb)9,00
- 23.2. skrædderløn for en frakke 4 kr
for et par bukser 1,20 kr.....5,20

- 10.3. et par nye støvler til min kone 8,50
et par til min søn 3,50 12,00
- 12.3. min kones kirkegang,
til præsten 2 kr.
til degnen 1 kr.....3,00

Præst og degn havde faktisk ikke nogen fast løn. De modtog mindre ydelser, det meste kaldet småredsel, der var regnet ud efter hartkorn. Det kunne betales enten i penge eller naturalier.

Når en kone havde født, hed det sig efter gammel skik, at hun var uren. Dermed kunne hun ikke starte sin kirkegang, før hun var introduceret. Bedstefar skrev altid i dagbogen: „Hun gjorde sin kirkegang og blev indledt”. Det foregik på den måde, at hun et par måneder efter fødslen skulle møde lige til gudstjenestens start ifølge med en anden kvinde (f.eks. mor eller søster). Da stod præsten i våbenhuset og bød velkommen, så var det problem løst. Dette gamle ritual ophørte omkring år 1900.

Der var selvfølgelig også indtægter i 1881. For eksempel kan nævnes:

- 10.4. solgt 1 td. havre 8 kr.
6 skp. kartofler 3 kr..... 11,00
- 11.6. 1 solgt bærende
kvie 127,50
1 års kvie 75 kr.....202,50
- 14.6. solgt 16 ²/₁₀ pund
uld - 1,10kr..... 17,82

Senere på året kan vi f.eks. finde følgende udgifter i regnskabsbogen:

- 13.7. 7½ pund kalvekjød
å 25 øre.....1,88
 - 10.11. 1/2 års kommuneskat 14,46
af smedien 1,08 kr..... 15,54
 - 23.12. dagløn til en tærsker
31½ dag 40 øre 12,60
- hele året til min svigermor
for høsten.....3,00

En tærsker er benævnelsen på den daglejer, som tærskede kornet med plejl.

1881 var et af bedstefars bedste år. Han solgte 134½ pund hjemmekærnet smør for 101,51 kr. og 27½ snease æg for 18,68 kr. Han må have ført et særskilt regnskab i smedjen og derefter ført nettoresultatet ind i hovedbogen. Fortjeneste i smedjen var 318,56 kr. og årets samlede indtægt 1252,31 kr. De samlede udgifter blev opgjort til 918,44 kr.

Min bedstefar fik 12 kr. om året for at bestyre det lokale bibliotek. Det blev oprettet i 1827 som et af de første biblioteker i Thy af lærer Anders Søndergård Larsen. Han bestyrede bogsamlingen indtil sin død i 1863, og femten år senere blev arbejdet overtaget af min bedstefar.

Året 1882

I 1882 finder vi bl.a. følgende udgifter i regnskabsbogen:

17.1.	en skrivebog til dagbog	1,50
26.3.	brandpenge af bygninger 2,70 af smedien 30 øre	3,00
9.4.	højtidsoffer til præst og degn (i påsken).....	1,50
16.5.	græsset af landevejsgrøfter foran vor ejendom april første halvårlige kongelig skat mm.....	32,65
1.6.	betalt ½ års renter	19,00
4.7.	2 stk. jernbanebilletter	3,20
15.10.	småredsel til læreren	0,24
	et par 5 ugers grise 21 kr. tyrepenge for to køer 1,50	22,50

hele året

til syge og trængende 13,50

Den 4. juli var min bedstemors fødselsdag. Hun blev 33 år, og som det ses, blev dagen fejret med en tur til Thisted. Det var sikkert første gang, hun kørte med tog. Banen var jo helt ny, og den 23. maj havde min bedstefar skrevet i sin dagbog, at han om formiddagen havde været i Hurup for at se kongetoget. Billetten til Thisted blev dog dækket ind af indtægter for uld, idet han i juni solgte uld for 19 kr.

At der blev indkøbt to grise i oktober, hænger sammen med, at der et par dage forinden blev solgt et fedesvin for 67,40 kr. Den vejede 205 pund til en pris á 33 øre pundet, idet der fragik 25 øre i vejepenge. I september solgte han en fed bede (kastretet vædder) på 154 pund for 43,12 kr.

Året 1883

Bedstefar nævner af og til, at han har givet 1 kr. for at få 1 td. byg pillet til gryn. Andre gange blev der pillet flere tønder. Noget af det gik sikkert til de fattige, som fik en pose gryn og tit en pot mælk, hvis de kom til mine bedsteforældre. Jeg har hørt mange ældre fortælle, at i de dårlige tider før århundredskiftet havde de fattige svært ved at få mad på bordet.

De fattige blev imidlertid betænkt med andet end mad. I 1883 gav han således 15,50 kr. til syge og trængende og i kirkens blok. Der optræder flere af den slags poster i regnskabet, men der er kun medtaget eksempler her.

Af regnskabet i juni fremgår, hvordan han industrielt fik lavet æltetørv:

90 kubikfavne tørvejord á 17½ øre.....	15,75
1 pøtkarl i 2 dage, 3 kr.	
1 jævner i 2 dage, 1,20	4,20
1 skyder i 1 dag, 1 kr. en kone for at hjælpe mig at stakke tørv, 0,65.....	1,65

I 1883 fik min bedstefar udført dræningsarbejde. Dertil købte han 500 stk. halvanden tommer drænrør for 11,00 kr. Rørene skulle selvfølgelig ikke graves lige langt ned, så der var forskellige priser for drænarbejdet. 74 favne blev betalt med 17 øre pr. favn, 13 favne med 21 øre pr. favn og 11 favne med 23 øre pr. favn - i alt 17,84 kr.

Udgifterne til fisk beløb sig for hele året til 17,80 kr., mens der blev købt æbler og pærer for 2,40 kr. Det kostede 2 kr. at være med til en hædersgave til pastor Leth. Af indtægter kan nævnes salget af en kalveko til 190 kr., et kalveskind til 3 kr. og 14½ pund uld til i alt 15,95 kr.

Året 1884

Den 6. januar døde min oldefar, og det gav en udgift på 10 kr. til præsten for ligtalet, og degnen fik 8 kr. Desuden blev der købt 10 stk. trykte ligvers til i alt 5 kr., og det kostede 4 kr. at få tre af dem i glas og ramme.

Den 22. maj står der i regnskabet, at der er indkøbt et apparat for 30 kr. Bedstefar blev som de fleste smede tunghør, og for at afhjælpe det kunne de købe en tragt. Det har nok særlig været i kirken, der var brug for den. Af andre udgifter var der f.eks.:

	<u>februar</u> tærskeløn i 18 dage siden jul á 50 øre.....	9,00
19.3.	brandkontingent, byg- ninger 3 kr. af løvsøre 4 kr.	7,00
16.6.	8 pund uld spunden i Thisted.....	4,00
	<u>Oktober</u> reparation på heste- tøj 30 øre, 1 ligkrands 1 kr.....	1,30
6.11	præstekvægtiende og småredsel til præst og degn vinduer kittet m.m. 30 pund ost á 15 øre.....	4,50

På indtægtssiden var der igen uld, to får og et svin. Desuden blev der solgt 1 tønne vikkedavre for 14 kr. I april er der noteret i regnskabsbogen, at der blev solgt rajgræsfrø for 4,20 kr. Et lispund (8 kg.) indbragte 3,20 kr., mens et halvt lispund kun indbragte 1 kr. (det har nok været det, han fejede op til sidst). Jeg tænker, at græsmarken forhen har været en slags naturgræs. Nu er der så kommet rajgræs, og han har prøvet lidt frøavl - måske er det tærsket med plejl.

Året 1885

I november købte bedstefar 78 tdr. hvillier á 75 øre, i alt 58,50 kr. „Hvillier” var en benævnelse for kalk, der kom til at betyde meget for planteavl. Selv om han skrev „til gjødning”, så var der ikke tale om egentlig gjødning; men kalken gjorde jorden mere sund, så der blev udløst en del næringsstoffer som mangan m.fl. Både for roeavl og kløveravl, som nu også begyndte at komme frem, var det en betingelse, at jorden ikke manglede kalk.

Af andre udgiftsposter i 1885 kan man bl.a. se, at der blev købt lyng til den store bageovn:

9.1.	findeløn af min tegnebog	2,00
15.1.	et par træskostøvler	6,00
	1 almanak 16 øre, en lærebog 35 øre, 1 katekismus 16 øre	0,67
31.3.	4 pund hvide kløver- frø 4 kr. 1 læs lyng 4,50	8,50
7.6.	4 gæslinger 7 kr. 6 pund oxekjød 2 kr. 1 kost 80 øre	9,80
	<u>juli</u> 7 læs skudtørv 14 kr. 1 læs hedetørv 4 kr.....	18,00
21.7.	købt et lam 12kr.	

	½ flaske smørelse til hestetøj 52 øre	12,52
16.8.	et par støvler til Ane 3,75 reparation af hestetøj 50 øre	4,25
27.10.	1 ny pumpe med rør nedlagt i stalden	39,00

Den 11. juni er der indført en indtægt på 10,50 kr. Beløbet betegnes som landgilde, selv om vi i dag vil kalde det termin. Det var 10 kr. fra Rasmus og 0,50 kr. fra A. Kr. Jensen. De 10 kr. var fra Heltborg mølle, som i 1878 blev opført på min oldefars grund. Det resterende beløb var termin for den jordlod, hvor min bedstefar havde sin første smedje liggende.

I 1885 byggede bedstefar ny kostald til 4-6 køer og et tilsvarende antal ungkreaturer. Desuden var der to svinestier og hestestald til to heste. Udgifterne var:

tømmer 298 kr. 32 øre for steen 99 kr. 71 øre	398,03
søm og spigre 15,53 kalk 12,50.....	28,03
jern 5 kr. kul 1 kr. tækker 16 kr. pikker 10 kr.	32,00
tømmerarbejde 48 kr. 72 ø. muurararbejde 24,50 det gamle nedtaget og murerne oppasset	20,00
dagløn til forskellige 14,25 cement 5 kr.	19,25
glas og maling 6 kr. sime snoet 5 kr. 60 øre	11,60

De kontante udgifter til kostalden beløb sig til 582,13 kr. Men omkostningerne var reelt større, og dem blev der også sat tal på. Der var øgede kostudgifter, og de sættes til 118 dage á 65 øre, i alt 76,70 kr. Stråene til taget var af egen avl, og de opgøres til 10 lispund á 12 kr. i alt 120 kr. Året efter blev der bygget nyt stuehus, og regningen findes i årbogen 1996.

Den sidste dag i året har min bedstefar indført 96 kr., som han har modtaget for smedearbejde - i en parentes er der tilføjet (nettoindtægt 58 kr.). Vi må gå ud fra, at der er tale om det pengebeløb, han i årets løb har modtaget for smedearbejde. Men man skal nok være varsom med at konkludere, at det er den samlede fortjeneste. Både tilgodehavender og modydelser i form af naturalier er ikke medtaget i den bevarede regnskabsbog.

Året 1886

I begyndelsen af marts solgte bedstefar 20 lispund havrehalm og en tilsvarende mængde rughalm til en samlet pris af 8,50 kr. Prisen for 1 lispund rughalm var 20 øre, mens havrehalm indbragte 2½ øre mere.

Dette års svin vejede 177 pund og indbragte 44 kr., og en ung ko uden kalv blev solgt for 114 kr. Smør, mælk og fløde gav i årets løb en indtægt på 85,38 kr., mens hvervet som sognefoged gav en indtjening på 104,11 kr. Af de mindre indtægter var salg af hestehår for 65 øre. Af udgiftsposter kan fremhæves:

3.2	tvist og farvereg ning 11,60 - væverløn 4,25.....	15,85
-----	---	-------

25.4	højtidsoffer (påske) 1 kr. 1 par 5 ugers grise 26 kr.	27,00
20.11	en bager og høkerregning.....	14,60
2.12	2 får bedækket (drikkepenge 50 øre) spindeløn 2 kr.	2,50

hele året

frimærker 4,60 papir, konvolutter, blok, penne 1,65.....	6,25
købt fisk 16,55 brød bagt 4,88 hvedebrød 4,05	25,48
gav bort til syge og trængende og i blokken til en soldat 4 kr. til sygvogter Torps kone 3 kr.....	7,00
given bort til børn 7,35 til missionen 4 kr.	11,35

Året 1887

I 1887 begyndte bønderne at levere mælk til det nybyggede mejeri i Villerslev. Min bedstefars første afregning for februar måned indbragte 18,68 kr. Juni måned var naturligvis bedre og gav en betaling på 27,28 kr. Posterne på udgiftssiden var bl.a.:

12.2	præstetiende 12,70 et sæt nyt hestetøj 10 kr.....	22,70
28.2	3 pund oxekjød 1 kr. skolebøger 40 øre 1 lysesstage 30 øre.....	1,70
4.3	1 td. rug 10kr. 46 tdr. hvillier 34,50.....	44,50
29.5	højtidsoffer 1 kr. 1 flag 6 kr. gartnerregning 25 øre.....	7,25
11.6	4 skind til min blæsebælg	10,00
	til sadelmageren for at sætte dem på.....	3,00
25.12	højtidsoffer til præst og degn.....	1,00

Den 6. januar er der i regnskabsbogen indført et lægehonorar på 10 kr. Samme dag skrev han i sin dagbog: „Om natten blev min kone meget syg med stærke smerter i mave og underliv, mellem kl. 2 og 4 måtte jeg have hentet læge, det var brok”.

Den 29. januar var bedstefar og bedstemor i Ydby, hvor hun fik taget mål til et brokbind hos en bandagist, der var kommet fra Vejle for at holde konsultation. Bindet kom nogle dage efter og kostede 15 kr. plus 16 øre i fragt. Bedstemor kom til at gå med brokbind i 50 år, og først i 1937 blev hun opereret på Vestervig sygehus. Efter operationen lå hun en uge på sygehuset, men hun forlod sygehuset til fods og gik de 7 km til Hurup, hvor hendes ældste datter boede - da var hun 87 år gammel!

Året 1888

100-året for stavnsbåndets løsning kan aflæses i regnskabsbogen. Bedstefar købte nemlig et mindeblad for 2 kr. og gav 50 øre for at få det sat i glas og ramme. De øvrige udgifter var eksempelvis:

4.1.	et par støvler forsålet 3 kr. dagvognspenge 70 øre.....	3,70
8.1.	1 mælkespand repareret 75 ø. 1 hjulbør rep. 50 ø	1,25
	1 par træsko 1,50 1 par støvler repareret 50 øre.....	2,00
9.3.	4 pund oxekjød 1 kr. 1 skoleatlas 50 øre	1,70
28.3.	til husflidsforeningen 1 kr. for Niels' undervisning 1 kr.	2,00
18.5.	5 stk. tallerkener 0,50 1 farveregning 27 øre.....	0,77
29.7.	til jordemoderen ved min kones nedkomst.....	5,00
26.8	i anledning af min kones kirkegang.....	4,00
18.11	lægehonorar 3kr. et brokbind 6 kr.	9,00
3.12	småredsel til deg- nen 19 øre, tyrepenge 1,50	1,69

Året 1889

Merglingen af jorden fortsatte, og i januar blev der købt 31 tdr. „hvilier eller kalkmergel” til en pris af 23,25 kr.

Bedstefar avlede flere kartofler, end familien kunne spise. I april solgte han således 1 td. kartofler for 3,20 kr., og i november solgte han 3 tønner for 9 kr. I november blev der også solgt 20 pund kalvekød for 3,20 kr. Der var desuden indtægter ved at sælge halm til tækning. I april solgte han for 51,53 kr., nemlig 3 læs rugtag for 36 kr., 2 travrer rugtag for 8 kr. og 2 travrer havretag for 7,53 kr. (en travre bestod af 60 neg). Årets udgifter var bla.:

10.1.	1 sold til en rense- maskine 1,50 2 skrivebøger 20 øre	1,70
<u>febr.</u>	1 par ny skafter til træskostøvler	2,00
29.3.	til husflidsskolen for materiale til Niels.....	1,10
11.6.	500 pund hvedeklid 25,50 frøregning 23,95	49,45
	5 tdr. byg pillet 5 kr. hesteforeningen 0,93	5,93
2.9.	(Hurup marked) 3 bil- letter 85 øre, uldtøj 3,40	
8.9.	5 pund smør 4 kr. pigens halvårige løn 15 kr.	19,00

hele året

	en malerregning 1,70 - en lommekniv 25 øre	1,95
--	---	------

Året 1890

Tjenestepigen må på én eller anden måde være kommet til skade, så hun måtte køres til Nors og behandles af den kloge kone, Stine Kusk. Bedstefar betalte 2 kr. „for hende hos Madam Kusk” og 4 kr. til vognbefordring.

Dyrenes sygdom kunne også koste rede penge. Den 1. juni er der f.eks. indført en dyrlægeregning på 6,40 kr.

Af andre udgifter kan nævnes 50 øre til kirkens opvarmning for 1989-90. Bedstemor brugte selvfølgelig også penge:

10.8.	en jernbanebillet (bænkvogn) for min kone til Thisted.....	0,85
	en billet til festpladsen 0,50 30 pund ost á 16 øre 4,80	5,30
31.10.	et par franske træsko til min kone	2,25

Når det understreges, at bedstemor kørte med „bænkvogn”, så skyldes det, at billetprisen kun var den halve. Ved særlige lejligheder med pres på togtrafikken blev der brugt kreaturvogn, hvori der var indsat bænke.

Året 1891

I januar måned blev der leveret mælk for 22,17 kr., men det var ikke lutter fortjeneste, idet der kom mælk tilbage fra mejeriet for 3,94 kr. I samme måned er der noteret en indtægt på 8,70 kr. for 29 sæt træskobeslag. Det var en leverance til en købmand.

Årets store begivenhed var sikkert, at der i september blev købt to heste til en samlet værdi af 412,50 kr. samt nyt hestetøj for 20 kr. Af andre udgifter nævner regnskabsbogen bla.:

2.5.	dagløn til 2 tækkere 5,50 til 2 syere 3,35	8,85
22.5.	dagløn til P. Kr. for at fylde gjødning for at sprede gjødning og klippe får	0,85
18.6.	en spinderegning 3,50 for at vinde tvist 1 kr.	4,50
22.8.	4 pund ål á 40ø. 1,60 5 pund smør á 80 øre, 4 kr.	5,60
18.12.	½ års kommune- skat 21,65 - småredsel til læreren 21 øre.....	21,86
	Kongelig skat et helt år.....	64,56

Året 1892

Den 3. juni noterede bedstefar, at der var solgt to får til en samlet pris af 39 kr. Regnskabsbogen kan også fortælle, at han købte 200 pund hvedeklid til en pris af 12,50 kr. Det kostede desuden 27,30 kr. at have Hans til at tærse i 42 dage, altså en dagløn på 65 øre. Af andre udgifter noterede han f.eks.:

14.4.	et par nye sko til Niels 7 kr. hans ur repareret 1,50.....	8,50
22.4.	Niels' konfirmation, offer til præst og degn	4,00
6.5.	en manufakturregning 9,24 - 8 pund formel 96 øre.....	10,20

I 1892 havde bedstefar en fast løn som sognefoged på 60 kr. Han blev sognefoged i 1884, og indtægterne ved det kunne variere fra år til år, fordi han fik honorar for forskellige ting. I 1892 tjente han således 14 kr. ved at påtegne skudsmålsbøger. Han fik 25 øre for hver

påtegning, som alle tjenestefolk skulle have, når de flyttede fra et sogn til et andet.

Som sognefoged havde han samme år en indtægt på 2 kr. for at læse 5 bekendtgørelser ved kirkestævne. Før avisernes tid blev alle bekendtgørelser om møder og generalforsamlinger m.v. bekendtgjort på denne måde. Da bedstefar var sognefoged, var der aviser, men det var dyrere at annoncere her. Mon ikke også, det satte lidt kulør på kirkegangen, når sognefogeden efter gudstjenesten stod på sin bestemte position og oplæste bekendtgørelserne. Men som det ses af beløbets størrelse, så var det en skik på retur.

Jens Kirk forograferet sammen med sin familie i Minnesota, USA. Han voksede op hos sin bedstemor i Heltborg, men emigrerede i 1923 og blev gift i begyndelsen af 1930'erne. Han arbejdede i mange år som formand på et slagteri. Sønnen Bill og den yngste datter besøgte i begyndelsen af 1980'erne Thy, hvor jeg havde fornøjelsen af at vise dem rundt.

Der var imidlertid flere indtægter som sognefoged i 1892. Ved en registreringsforretning fik han 5,00 kr. og som vidne ved 2 auktioner 2,75 kr. Opkrævning af kongelig skat (efter fradrag) gav en indtægt på 57,00 kr. I alt opgav bedstefar indtægterne som sognefoged til 140,75 kr.

Han havde også en indtægt på 6 kr. for at lægge lokaler til kommunens lister. Som stævningsmand tjente han 7,23 kr. samt 1,65 kr. ved pengeforsendelser.

For at syne 2 lig fik han 2 kr. Denne indtægt fik han i sin egenskab af ligsynsmand, et hverv der ikke automatisk fulgte embedet som sognefoged.

Sammentællingen for hele året 1892 udviser en indtægt på 926,93 kr. og en udgift på 971,70 kr.

Året 1893

Bedstefar var afholdsmand. Derfor kan man d. 23. januar finde en morsom udgift på 1 kr. „til vor tærsker for afsavn af brændevin”. Regnskabsbogen udviser i maj en udgift på 40 øre for at få sået gulerødder og turnips. Der har nok været én, der har købt en lille såmaskine, som han tog ud med. Det var den spæde start på maskinstationernes virke.

I 1893 er der for første gang indført en udgift til margarine, nemlig 2 pund til en samlet pris af 1,10 kr. Margarinen var et resultat af et målbevidst arbejde på at frembringe en erstatning for smør, som ikke kunne klare efterspørgslen fra den stigende befolkning i de europæiske lande. Det var en franskmænd, som var den store drivkraft i dette arbejde.

Året bød f.eks. også på disse udgifter:

1.5. en bagerregning 1 kr.

en kjepe 50 øre,
400 planter 70 øre2,20
juli en dyrlægeregning 2 kr.
1500 favne sime snoet 3 kr.5,00
august til husflidsskolen
for Andreas i vinter2,22
2.9. til hesteforeningen
for små heste4,05
11.10. betalt en regning til køb-
mand Læginds
konkursbo41,90
2.11. offer for min kone
og mig ved et bryllup3,00

Året 1894

Den 1. september er der indført en indtægt på 172,50 kr. for salg af en kvie på halvandet år (120 kr.) og en kalv på 10 måneder (52,50 kr.). Af udgifter kan nævnes:

7.1 8 pund oxekjød 1,20
1 riskage 25 øre
en skomagerregning 50 øre1,95
7.2 dagløn til en tærsker
i 18 dage9,00
marts et lommeur til Andreas 2,50
¼ skp. ærter 65 øre3,15
juli for at kjøre i Jens
Præstegårds kjærskifte0,30
oktober til fortæring
i 3 dage ved hestetaxation3,00
19.11. en bibel 1 kr. et par
briller med huus 60 øre1,60
18.12. kjøbmandsvarer til juul,
i Hurup og Villerslev19,88

Året 1895

Mælken indbragte i juni og juli henholdsvis 38,40 kr. og 31,33 kr. Et svin på 179 pund blev solgt for 22 øre pundet, i alt 39,38 kr. (derfra gik 25 øre i vejpenge). Et kalveskind indbragte 2,25 kr. Udgifterne var bl.a.:

19.4. Andreas offer til præst
og degn (konfirmation)4,00
fjel, tømmer m.m. 4 kr.
to grise 20 kr.24,00
32.7. til børnenes sommer-
udflugt 75 øre
4 td. sand 1 kr.1,75
2.11. tærskværket 8 kr.
dagløn ved samme 10 kr.18,00

Året 1896

Som det fremgår ovenfor, så blev der tærsket med maskine i 1895. Et aktieselskab havde købt en amerikansk maskine med en lille dampmaskine som trækraft (den var ikke selvkørende).

Selv om der nu blev tærsket med maskine, så er der i januar 1896 indført en udgift på 4 kr. til en tærsker i 5 dage, fordi man fortsatte med at plejltærsk. Grunden var, at der jo næsten hvert år skulle tækkes et stykke tag; og det hændte jo, at de ikke havde rør nok, så der måtte suppleres med rughalm. Til at binde med blev der også brugt snoet rughalm (simer), og halmen blev ødelagt, hvis det kom

igennem slaglerne på en maskine. I begyndelsen af 1900-tallet kom der tækkegarn.

Det første halve år indbragte salg af æg et beløb på 25,40 kr.

Prisen på 3 tolvpunds rugbrød var i januar 1,59 kr. Peter Kjær i Ginnerup var egnens kloge mand, og han fik i marts 2 kr. for behandling. På udgiftssiden skal i øvrigt bemærkes:

- 10.2. 1 avisabonnement 1 kr.
hestefedt 1 kr.2,00
- 17.2. offer til redningshjælp i
Århus for forførte unge piger.....2,00
- 1.3. offer ved barnedåb 1 kr.
ny kasse til svinekørsel 4 kr.....5,00
- 15.3. et nyt klædeskab til Niels25,00
- 20.10. arbejdsløn ved tærse-
værk 7½ time.....9,00

Året 1897

Priserne var heller ikke dengang helt stabile. Således indbragte et svin i 1896 kun 16½ øre pr. pund, mens prisen her i 1897 var 28½ øre pr. pund. Året efter var pundprisen 27 øre.

Af udgifter kan nævnes:

- 19.4. Anes offer til præst
og lærer (konfirmation).....4,00
- 21.8. betalt P. Bjerregård
for markfrø fra frøkontoret11,38
- 16.11. til missionshuset 5 kr.
lægehonorar 2 kr.....7,00

Året 1898

I 1897 begyndte bedstefar at levere mælk til et nybygget mejeri i Hurup. Det kunne betale sig for ham, fremgår det af regnskabet for 1898. I oktober fik han nemlig udbetalt et overskud på 15,26 kr. (6½ % af 246,01 kr.). Året efter, i 1899, fik han udbetalt 46,94 kr. i overskud.

Al mælken blev imidlertid ikke altid leveret på mejeriet. Således blev der en måned solgt mælk for 7,76 kr. til købmand Olsen og for 3,76 kr. til Niels Larsen. Af udgifter var der bl.a.:

- 9.1. gav Andreas til
fødselsdagsgave 2 kr.
100 pund rugklid 4 kr.....6,00
- 2.2. børnenes bidrag til
lærerens fødselsdagsgave0,50
- 11.3. ½ års kommuneskat23,91
til kirkens opvarmning 39 ø.
- 1 skrædderregning 2 kr.....2,39
- 3.5. bedækningspenge for 4 køer.....6,00

Året 1899

Eksempler på udgifter:

- 20.1. 1 malerregning 75 øre
uldtøj for 4 kr.....4,75
gav til missionshuset5,00
- 7.3. 100 pund bomulds-
frøkager 5,30 pr. 100 pund
100 pund solsikkekager
5,90 pr. 100 pund.....11,20

- 10.3. 4 pund margarine 1,60
3 gode gamle hjul 4 kr.....5,60
- 4.4. 140 pund cement 2,80
2 skp. kalk 80 øre.....3,60
- juni 10 snese hedetørv 2,50
en ny pisk 85 øre.....3,35
- august 1 husandagsbog
af pastor Madsen
pigerne fotograferet 6 kr.
4 ¼ pund lammekjød 1,707,70
- 26.8. 200 pund majs, 200 pund
byg, 200 pund havre.....29,34
2 skp. kul 90 øre
en ny rive 50 øre1,40
- 23.9. 4000 skudtørv 21,60
2 grise 17 kr. 2 grise 12kr.
4 skp. kalk 1,50.....52,10
- 15.12. en ny transportspand
offer til hedningemissionen1,00

1899		Indtægt	Udgift
		Kontant	Kredit
Overskud		489 90	566 01
August	2 Skp. Kul 80 øre - 17 Skp. Kul 80 øre	-	1 90
	3 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	5 99
	10 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	10 59	-
	de August 1. l. Olsen 2. l. - 1. l. Olsen 2. l.	9 09	-
September	1 Skp. Kul 80 øre - 4 Skp. Kul 80 øre	-	3 70
	10 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	50
	11 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	1 -
	4 Skp. Kul 80 øre - 9 Skp. Kul 80 øre	-	6 85
	16 Skp. Kul 80 øre - 8 Skp. Kul 80 øre	-	2 18
	1 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	2 -
	1 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	1 65
	23 Skp. Kul 80 øre - 3 Skp. Kul 80 øre	-	4 98
	4000 Skudtørv 21,60 - 2 Skp. Kul 80 øre	-	52 10
	2 Skp. Kul 80 øre - 4 Skp. Kul 80 øre	-	5 25
	30 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	2 65
	16 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	122 -	-
	10 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	9 52	-
Oktober	1 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	5 99
	16 Skp. Kul 80 øre - 7 Skp. Kul 80 øre	-	2 55
	19 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	2 97
	23 Skp. Kul 80 øre - 1 Skp. Kul 80 øre	-	2 15
	23 Overskud af Mølle for Mølle 1. l.	76 94	-
		677 79	668 84

Uddrag fra bedstefars regnskabsbøger 1899.

Året 1900

For hele året udviser regnskabsbogen samlede indtægter for 1410,54 kr. og udgifter for 1385,46 kr.

Bedstefar angiver nu slagtevægten for fedesvinet, nemlig 123 pund. Grisen indbragte 48,17 kr., og det er tilføjet, at den havde en levendevægt på 166 pund. Han solgte et får for 37 kr., men købte til gengæld 2 lam for 36 kr.

Blandt udgifterne var:

- 9.1. en sparekassebog til
Andreas (indsat).....25,00
- 25.1. gav til missionshuset 5 kr.
en pauli bønnebog 1 kr.....6,00
- 3.5. 16 pund vikker 1,28
1 pund kårabifrø 15 øre1,43
- 15.9. en salmebog til Hanne 2,25
- hendes offer til

	præst og degn 4 kr. – hendes	
	uhr rengjort 2 kr. (konf.)	8,25
<u>okt.</u>	2 brøstnåle til Hanne	
	og Mette (de to yngste børn)	3,00
13.12.	smårenter til læreren 23 øre	
	kongekvægtiende 28 øre	0,61

Året 1901

Bedstefar var sognefoged fra 1884 til 1904. Da han blev sognefoged, blev smedearbejdet delvist lagt på hylden. Han fortsatte dog med at sko sine egne heste, selvom han i 1901 var gået over til at købe søm. Således var der i april en udgift på 1 kr. til 2 skp. smedekul og 17 øre til 50 hestekosøm.

I september solgte han en kalveko for 207,50 kr. og i oktober et svin efter slagtet vægt for 52,84 kr.

Udgifterne var bla.:

18.2.	gav til missionshuset 5 kr.	
	købt en kane 13 kr.....	18,00
13.3.	2 bøger indbunden	1,00
29.4.	gav til missionshuset	
	i Villerslev 1,50	
	en ligkrands 50 øre.....	2,00
6.6.	renter for ½ år 60kr.	
	et par sko til Mette 4,25.....	64,25
10.7.	tyrepenge af	
	4 køer 6,25 en riskurv 1 kr.	7,25
7.8.	til Vestergårds karl,	
	mistede sit tøj ved ildebrand.....	2,00
8.10.	8pund smør 8,12	
	skummet mælk 3,76.....	11,88
15.10.	en barberkniv slebet	0,35

Året 1902

Den 27. januar skriver bedstefar i regnskabsbogen: „Betalt vor søn 1 købmandsregning 18,27 kr.” Mine bedsteforældre havde en søn, der flyttede hjem, hvor han hjalp til og bl.a. drev noget vognmandskørsel med hestevogn. Indtægterne herfra blev også indført i bogen. I 1902 blev der tjent 300 kr. med hestene.

I oktober blev der udbetalt et årsoverskud på 56,75 kr. for mælken.

Som eksempler på udgifter kan fremdrages:

25.2	gav vores 3 døtre	
	til udstilling i Hurup.....	1,50
25.3	2 fåregimer, 2 grimer	
	til kalve 45 øre	
	100 stk. hestekosøm 35 øre.....	0,80
	til Peter Kjær 2,50	
	gav en rekrut til rejsen 2 kr.....	4,50
<u>august</u>	10 pund margarine	
	5,40 - 6 par thekopper 1,50.....	6,90
<u>dec.</u>	kongekvægtiende til	
	præsten 27 ø., vejgræs 25 ø.	0,52
	en komode til Mette	26,00
	betalt vor søn Niels	100,00

Året 1903

Eksempler på udgifter:

9.1.	til Andreas til hans	
------	----------------------	--

	fødselsdag.....	50,00
7.4.	billede af kongen	
	og dronningen	1,15
23.5.	dagvognspenge 1 kr.	
	reb for 2 kr.....	3,00
<u>juli</u>	7 pund kalvekjød 1,50	
	oxekjød 1 kr.....	2,50
28.11.	for tøj til vores 3 døtre.....	36,00

Året 1904

Årets indtægter er opgjort til 1749,43 kr. og udgifterne til 1414,26 kr. Af enkelte udgifter kan nævnes:

1.1.	bidrag til nyt orgel	
	til kirken	3,00
26.1.	8 pund smør 7,52	
	520 pund sk. mælk 4,16	11,68
3.2.	for tærskning i	
	7 ¼ time á 1,50 petro-	
	leum i 7 ¼ time á 1,45.....	21,39
18.6.	et sæt klæde syet	
	til mig 9 kr.	
	foder, sysager mm. 5 kr.....	14,00
4.7.	mit bidrag til 1 gave	
	til vor moders fødselsdag	3,00
11.12.	½ års renter 70kr.	
	en billet til foredrag 15 øre.....	70,15
17.12.	til missionshusets juletræ	
	gav trængende 2,90	
	gav børn 1,60.....	4,50

Året 1905

Fra den 12. marts til 8. april blev der leveret 1391 pund mælk, som blev afregnet med 49 kr. Selv om bedstefar ikke længere var sognefoged, så fortsatte han som ligsynsmand. I oktober blev der således indført en indtægt på 3 kr. for gennem det seneste halve år at have synet 3 lig.

I januar købtes 100 pund bomuldsfrøkager for 6 kr. og 100 pund solsikkekager for 6,15 kr. Midt i 1880'erne begyndte bønderne at få øjnene op for, hvad den rigtige fodring betød for mælkeydelsen. Markerne blev merglet, og der blev avlet bedre græsarter (særlig kløver), roer m.v. For bedstefars vedkommende betød det, at mælken gav en indtægtsstigning på cirka 400 % i de år, han førte regnskabsbog.

Til slut følger her nogle af de sidste udgifter i regnskabsbogen:

24.1.	i anledning af lille Jens	
	Kirks fødselsdag (barnebarn).....	1,00
15.2.	4 nye stole 12kr. tvist	
	og manufakturvarer 11 kr.	
nov.	3 pund humle 2,10	
	5 pund margarine 2,50.....	4,60
20.12.	en skomagerregning 1 kr.	
	- reb til 4 skagler 1,50	2,50
24.12.	gav børn og trængende 4,20	
	- barberet 0,20.....	4,40

hele året

	4 stk grise 49 kr.	
	5000 stk. tørv 28,75	77,75

På væggen over mit skrivebord har jeg et mindedigt over bedstefar. Det fortæller bl.a., at det gik stærkt tilbage for ham de to sidste år. Han døde 9. november 1909 efter

en fantastisk livsgerning. En stor hjælp havde han i bedstemor, som døde 21. januar 1943 efter 34 år som enke.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1999, side 61-74).